

แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 2

หัวข้อเนื้อหา

แนวความคิดว่าด้วยหลักการรวมอำนาจ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง กรม หน่วยบริการ รูปแบบพิเศษ การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทน และการรักษาราชการแทน

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. อธิบายภาพรวมของเนื้อหาในบทนี้ได้
2. มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการอภิปรายในชั้นเรียน
3. สรุปเนื้อหาแต่ละหัวข้อได้เป็นอย่างดี

วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

1. ผู้สอนบรรยายเนื้อหาประกอบการใช้ Power Point
2. นักศึกษาอภิปราย ชักถาม และตอบคำถามในชั้นเรียน
3. ใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลประกอบการบรรยาย
4. ทดสอบวัดความรู้พื้นฐานก่อนและหลังการเรียนในชั้นเรียน

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารคำสอน กฎหมายปกครอง
2. Power point เรื่อง กฎหมายปกครอง

การวัดผลและประเมินผล

1. สังเกตจากการตอบคำถาม การร่วมกิจกรรม การอภิปราย
2. ผลการทดสอบวัดความรู้พื้นฐาน

บทที่ 2

การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง

การจัดระเบียบบริหารราชการของไทยเป็นการจัดระเบียบในการปกครองซึ่งเป็นไปตามหลักในการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ได้แก่ หลักการรวมอำนาจ หลักการแบ่งอำนาจ และหลักการกระจายอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ระบบการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของไทยก็ได้มีการวางรูปแบบและแบ่งส่วนราชการให้สอดคล้องกับหลักการแบ่งส่วนราชการของประเทศฝรั่งเศส โดยได้กำหนดให้มีราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และราชการบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นโครงสร้างที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สำหรับบทนี้จะเป็นการอธิบายถึงการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางซึ่งเป็นไปตามหลักการรวมอำนาจ โดยจะเป็นการศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับหลักการรวมอำนาจและการจัดโครงสร้างของราชการบริหารส่วนกลางตามกฎหมาย

1. แนวความคิดว่าด้วยหลักการรวมอำนาจ

หลักการรวมอำนาจ (centralization) เป็นผลมาจากการปฏิวัติใหญ่ฝรั่งเศส เมื่อปี ค.ศ. 1789 โดยมีพื้นฐานจากการต่อสู้กันทางการเมืองระหว่างกษัตริย์กับบรรดาขุนนางเจ้าศักดินา หลักการรวมอำนาจและเอกภาพของรัฐเป็นข้อเท็จจริงทางการเมืองและเป็นความคิดทางกฎหมายที่ดำเนินไปควบคู่กัน ซึ่งหลักการนี้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า “รัฐเดี่ยวจะต้องมีการรวมอำนาจ”¹

ศาสตราจารย์ Hauriou ได้ให้ความหมายของคำว่า “หลักการรวมอำนาจ” ไว้ 2 ประการ ได้แก่ การรวมอำนาจทางการเมืองกับการรวมอำนาจทางปกครอง ดังนี้²

1. การรวมอำนาจทางการเมือง หมายถึง เอกภาพในการปกครองและการบัญญัติกฎหมาย โดยเห็นว่าการรวมอำนาจเป็นเรื่องของความเสมอภาคเกี่ยวกับกฎหมาย ดังนั้น รัฐเดี่ยวที่มีการรวมอำนาจในเบื้องต้นแล้ว ย่อมหมายถึง ชาตินี้ชาติเดียวภายใต้กฎหมายเดียวกัน และประชาชนทุกคนในรัฐจะต้องอยู่ภายใต้ระบบกฎหมายเดียวกันด้วยความเสมอภาคกัน

2. การรวมอำนาจทางปกครอง หมายถึง รัฐเป็นผู้ดำเนินการใช้อำนาจปกครองในทุกเรื่อง ซึ่งโดยทั่วไปจะมีนิติบุคคลอื่นนอกจากรัฐจะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เราไม่อาจ

¹ ฐิริชญา วัฒนรุ่ง. หลักกฎหมายมหาชน. พิมพ์ครั้งที่ 12. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2561), หน้า 408.

² Hauriou, M. *Precis elementaire de droit administrative*. 5^{ed}. (Paris: Sirey, 1943), p. 43.

ถือเอาตามความหมายดังกล่าวได้ทั้งหมด เนื่องจากการที่ให้มีอำนาจปกครองแต่ฝ่ายเดียวอาจก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคทางการปกครองขึ้นได้ เช่น การปกครองที่ล่าช้าหรือไม่ทั่วถึง การขาดเครื่องมือหรือกำลังคนที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง หรือการขาดความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ดังนั้น รัฐอาจมอบอำนาจในการจัดทำกิจกรรมที่ไม่มีความสำคัญบางประการไปให้แก่ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ หรือรัฐอาจมอบให้นิติบุคคลอื่นเป็นผู้ดำเนินการโดยรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมดูแลก็ได้เช่นกัน

ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล นิติไกรพจน์³ ได้อธิบายว่า “องค์กรในภาคมหานรูปแบบแรกที่เกิดขึ้นก็คือ “รัฐ” ซึ่งเป็นองค์กรที่ผูกขาดการใช้อำนาจทั้งหลายในสังคม เมื่อรัฐเกิดมีขึ้นแล้วก็ได้มีการแบ่งแยกภารกิจในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐในด้านต่าง ๆ ออกไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ตามความเชี่ยวชาญและตามลักษณะเฉพาะของบริการสาธารณะ โดยการแบ่งภารกิจในการจัดทำบริการสาธารณะไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่รัฐจัดตั้งขึ้นนั้นอาจกระทำได้โดยการแบ่งแยกเป็นการภายในภายใต้ร่มเงาของรัฐบาล เป็นผู้แสดงเจตนาแทนและดำเนินการต่าง ๆ ในนามของรัฐ โดยไม่มีการแบ่งแยกหน่วยงานต่าง ๆ ออกไปจัดตั้งเป็นนิติบุคคลเอกเทศต่างหากจากรัฐ หรืออาจกระทำโดยการแบ่งแยกหน่วยงานต่าง ๆ ออกไปเป็นนิติบุคคลเอกเทศต่างหากจากรัฐก็ได้ เพื่อให้มีผลในทางกฎหมายบางประการ เช่น การมีอำนาจถือครองทรัพย์สิน หรือการฟ้องร้องคดีในนามของตนเองได้”

โดยทั่วไป รัฐทุกรัฐต่างมีภารกิจที่จะต้องรับผิดชอบในการจัดทำบริการสาธารณะที่เป็น “ภารกิจพื้นฐาน” (primary section of state) หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นภารกิจดั้งเดิมของรัฐ ซึ่งภารกิจพื้นฐาน ได้แก่ ภารกิจในด้านการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ประชาชน การดำเนินการทางการทูตและการเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ หรือการจัดให้มีกระบวนการยุติธรรมขึ้นในรัฐเพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดบรรดาข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยมีการสร้างมาตรฐานในการกระบวนการยุติธรรมขึ้นเพื่อให้เกิดความเสมอภาคแก่ประชาชนทุกคน

ในการดำเนินการให้เป็นไปตามภารกิจพื้นฐาน รัฐจึงได้สร้างองค์กรขึ้นมาเป็นผู้รับผิดชอบโดยองค์กรเหล่านี้จะอยู่ในรูปของ “ส่วนราชการ” นอกจากนี้ รัฐยังได้มอบเครื่องมือในการดำเนินการโดยกำหนดไว้ในกฎหมายที่รัฐตราขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติการเหล่านี้เป็นไปโดยลุล่วง เครื่องมือที่สำคัญที่สุด คือ “อำนาจมหาชน” ซึ่งเป็นอำนาจบังคับฝ่ายเดียว ที่ส่วนราชการรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่าง ๆ เป็นผู้ใช้อำนาจนี้ โดยอำนาจมหาชนนี้ทำให้ส่วนราชการอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าประชาชนทั่วไปในการที่จะวางกฎ ระเบียบ การออกประกาศหรือคำสั่งหรือการสั่ง

³ สุรพล นิติไกรพจน์. การปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายในการจัดองค์กรภาคมหานร: ความเป็นไปได้และแนวทางในการตรากฎหมายจัดตั้งองค์กรของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ. รายงานการวิจัยเสนอต่อสภาวิจัยแห่งชาติ. กรกฎาคม 2541, หน้า 5-8.

การ เพื่อให้ปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง อันจะทำให้ภารกิจพื้นฐานของรัฐสำเร็จลุล่วงไป ได้ตามวัตถุประสงค์ที่รัฐได้จัดตั้งส่วนราชการเหล่านี้ขึ้นมา

คำว่า “ส่วนราชการ” หมายถึง หน่วยงานของรัฐที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีระบบการทำงานที่เป็นแบบแผน มีการจัดลำดับชั้นในการบังคับบัญชากันตามความชำนาญเพื่อความเหมาะสม มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานโดยให้มีวินัย ควบคุมความประพฤติของข้าราชการ มีระบบการจัดเก็บเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบ มีการจัดระบบการเลือกสรรบุคคลเข้าทำงานโดยยึดถือหลักความสามารถ เป็นระบบที่ยึดถือหลักการตามตัวบทกฎหมาย แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่และขอบเขตของการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน⁴

ส่วนราชการซึ่งเป็นองค์กรของรัฐรูปแบบแรกจึงผูกพันแน่นแฟ้นอยู่กับลักษณะของการใช้อำนาจมหาชนบังคับฝ่ายเดียวแก่ประชาชนโดยอาศัยอำนาจที่กฎหมายรับรองไว้โดยไม่ต้องอาศัยความยินยอมพร้อมใจของประชาชนที่เกี่ยวข้อง โดยเมื่อประมวลจากภารกิจในการดำเนินบริการสาธารณะพื้นฐานซึ่งเป็นภารกิจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกป้องรักษาให้รัฐดำรงอยู่ต่อไปได้ ประกอบกับวิธีดำเนินการที่ส่วนราชการทั้งหลายต่างได้รับอำนาจบังคับฝ่ายเดียวตามกฎหมายต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจของตนบรรลุจุดมุ่งหมายแล้ว อาจจะสรุปลักษณะของการดำเนินกิจการบริการสาธารณะโดยส่วนราชการดังต่อไปนี้⁵

1. กิจการบริการสาธารณะที่ส่วนราชการรับผิดชอบดำเนินการเป็นภารกิจที่มีความสำคัญและมีผลเกี่ยวข้องกับโดยตรงหรือโดยทางอ้อมต่อการดำรงอยู่ของรัฐ
2. การดำเนินการกิจของส่วนราชการจะมีลักษณะของการใช้อำนาจบังคับฝ่ายเดียวต่อประชาชนโดยการออกกฎ ข้อบังคับ ระเบียบหรือประกาศ ตลอดทั้งการออกคำสั่งเฉพาะรายบังคับแก่ประชาชนโดยไม่คำนึงถึงความสมัครใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในส่วนราชการต่าง ๆ จะได้รับสถานะหรือสิทธิพิเศษทางกฎหมาย หรือได้รับความคุ้มครองความศักดิ์สิทธิ์ของภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้รับผิดชอบปฏิบัติ
4. โดยที่ภารกิจพื้นฐานและภารกิจสำคัญของรัฐที่ส่วนราชการต่าง ๆ ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัตินั้นเกี่ยวข้องกับและส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ความปลอดภัยหรืออาจจะกระทบกระเทือนต่อการดำรงอยู่ของรัฐในทางใดทางหนึ่ง ดังนั้น การปฏิบัติภารกิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนราชการต่าง ๆ จึง

⁴ ผุสสดี สัตยามานะ และสุพัตรา เพชรมณี. ระบบการบริหารและระเบียบวิธีปฏิบัติราชการ. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, 2523), หน้า 20-21.

⁵ ชาญชัย แสงวงศ์. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 28. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562), หน้า 120.

เป็นไปได้ภายใต้การดูแลบังคับบัญชาอย่างเข้มงวดจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นไปจนกระทั่งถึงชั้นสูงสุดของการบังคับบัญชา คือ หัวหน้ารัฐบาล

ปัจจุบัน การวินิจฉัยว่าองค์กรใดของรัฐเป็นส่วนราชการหรือไม่นั้น ให้พิจารณาจากกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ว่าได้มีการกำหนดส่วนราชการนั้น ๆ ไว้ในกฎหมายฉบับนี้หรือไม่ หากมีการระบุไว้ในกฎหมายฉบับนี้ก็ให้ถือว่าองค์กรของรัฐนั้นเป็นส่วนราชการ นอกจากนี้ ส่วนราชการอาจถูกกำหนดขึ้นจากพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการของหน่วยงานระดับกรมเช่นเดียวกัน หากพระราชกฤษฎีกาฉบับใดระบุถึงองค์กรของรัฐ ก็ให้ถือว่าองค์กรนั้นเป็นส่วนราชการ⁶

ดังนั้น เพื่อให้การจัดทำภารกิจพื้นฐานของรัฐเป็นไปตามลักษณะของภารกิจที่มีความแตกต่างกัน รัฐจึงได้มีการจัดแบ่งส่วนราชการให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามภารกิจอย่างเหมาะสม โดยได้นำเอาหลักการจัดองค์กร ได้แก่ หลักการรวมอำนาจ หลักการแบ่งอำนาจ และหลักการกระจายอำนาจ มาเป็นแนวทางในการจัดตั้งส่วนราชการ ซึ่งเมื่อได้นำหลักการรวมอำนาจที่ให้อำนาจในการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ รวมไว้ที่ส่วนกลาง ส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นจึงอยู่ในรูปของกระทรวง ทบวง กรม โดยให้บุคลากรของส่วนราชการดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการบังคับบัญชา โดยที่การบริหารส่วนราชการตามหลักการรวมอำนาจนี้เรียกว่า “การบริหารราชการส่วนกลาง”

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 3 ประการ⁷ ได้แก่ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยที่การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางแบ่งออกเป็น⁸

1. สำนักนายกรัฐมนตรี
2. กระทรวง หรือทบวงซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง
3. ทบวง ซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง
4. กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนัก

นายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง

โดยกำหนดให้สำนักนายกรัฐมนตรี มีฐานะ “เป็นกระทรวง” และให้ส่วนราชการที่ตั้งขึ้นตามข้อ 1 – 4 มีฐานะเป็นนิติบุคคล

2. สำนักนายกรัฐมนตรี

⁶ สุรพล นิติไกรพจน์. วิฤตการณ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจไทย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ปีที่ 19 มีนาคม 2532, หน้า 99.

⁷ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 4

⁸ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 7

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ได้กำหนดให้สำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี รับผิดชอบการบริหารราชการทั่วไป เสนอแนะนโยบายและวางแผนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความมั่นคง และราชการเกี่ยวกับการงบประมาณ ระบบราชการ การบริหารงานบุคคล กฎหมายและการพัฒนา กฎหมาย การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ การส่งเสริมการลงทุน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การปฏิบัติภารกิจพิเศษ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรีหรือส่วนราชการที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือที่มีได้อยู่ภายในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงใดโดยเฉพาะ⁹

ปัจจุบัน มีส่วนราชการที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น 15 ส่วนราชการ ดังนี้¹⁰

ส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาของ “ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี”

1. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
2. กรมประชาสัมพันธ์
3. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อ “นายกรัฐมนตรี”

4. สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
5. สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
6. สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
7. สำนักงบประมาณ
8. สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
9. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
10. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน
11. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
12. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ
13. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
14. สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
15. สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคี

ปรองดอง

⁹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 6

¹⁰ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 7

3. กระทรวง

ในกระทรวงหนึ่ง ให้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย ผลสัมฤทธิ์ของงานในกระทรวงให้สอดคล้องกับนโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงไว้ต่อรัฐสภาหรือที่คณะรัฐมนตรีกำหนดหรืออนุมัติ โดยจะให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการก็ได้¹¹ และให้มีปลัดกระทรวงคนหนึ่งมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบควบคุมราชการประจำในกระทรวง เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการของส่วนราชการในกระทรวงรองจากรัฐมนตรี เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการในสำนักงานปลัดกระทรวง และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานปลัดกระทรวง โดยจะให้มีรองปลัดกระทรวงคนหนึ่งเป็นผู้ช่วยสั่งและปฏิบัติราชการตามที่ปลัดกระทรวงมอบหมายก็ได้¹²

การจัดระเบียบราชการของกระทรวง มีดังนี้¹³

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง ซึ่งมีฐานะเป็นกรม และมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการประจำทั่วไปของกระทรวง
3. กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น เว้นแต่บางกระทรวงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะไม่แยกส่วนราชการตั้งขึ้นเป็นกรมก็ได้ และให้ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นมีฐานะเป็นกรม

สำนักงานรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการ “ทางการเมือง” มีเลขานุการรัฐมนตรีซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานรัฐมนตรี โดยขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวง และจะให้มีผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองเช่นเดียวกันทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนเลขานุการรัฐมนตรีก็ได้¹⁴

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีการจัดตั้งกระทรวงขึ้นมาทั้งสิ้น 19 กระทรวง ดังต่อไปนี้¹⁵

1. กระทรวงกลาโหม

กระทรวงกลาโหม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักรจากภัยคุกคามทั้งภายนอกและภายในประเทศ การรักษามลประโยชน์แห่งชาติ สนับสนุนการพัฒนา

¹¹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 20

¹² พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 21

¹³ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 18

¹⁴ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 22

¹⁵ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 5

ประเทศ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงกลาโหม¹⁶

สำหรับการจัดระเบียบราชการของกระทรวงกลาโหม พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 9 ได้กำหนดให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับ และระเบียบแบบแผนว่า ด้วยการนั้น ดังนั้น “พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551” อันเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดระเบียบราชการของกระทรวงกลาโหมจึงได้กำหนดให้กระทรวงกลาโหม มี ส่วนราชการ ดังต่อไปนี้¹⁷

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กองทัพอากาศ

โดยให้กองทัพอากาศมีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้¹⁸

3.1 กองบัญชาการกองทัพอากาศ มีผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบ

3.2 กองทัพบก มีผู้บัญชาการทหารบกเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบ

3.3 กองทัพเรือ มีผู้บัญชาการทหารเรือเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบ

3.4 กองทัพอากาศ มีผู้บัญชาการทหารอากาศเป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบ

3.5 ส่วนราชการอื่นตามที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา

2. กระทรวงการคลัง

กระทรวงการคลัง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเงินการคลังแผ่นดิน การประเมินราคาทรัพย์สิน การบริหารพัสดุภาครัฐ กิจการเกี่ยวกับที่ราชพัสดุ ทรัพย์สินของแผ่นดิน ภาษีอากร การรักษา การหารายได้ของรัฐที่มีอำนาจดำเนินการได้แต่ผู้เดียวตามกฎหมายและไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วน ราชการอื่น การบริหารหนี้สาธารณะ การบริหารและการพัฒนารัฐวิสาหกิจและหลักทรัพย์ของรัฐ และ ราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการคลังหรือส่วนราชการที่สังกัด กระทรวงการคลัง¹⁹

กระทรวงการคลัง มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้²⁰

¹⁶ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 8

¹⁷ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 10

¹⁸ พระราชบัญญัติจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ. 2551 มาตรา 17

¹⁹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 10

²⁰ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 11

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมธนารักษ์
4. กรมบัญชีกลาง
5. กรมศุลกากร
6. กรมสรรพสามิต
7. กรมสรรพากร
8. สำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ
9. สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ
10. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

3. กระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการต่างประเทศและราชการอื่นตามที่ได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการต่างประเทศ²¹

กระทรวงการต่างประเทศ มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้²²

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการกงสุล
4. กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ
5. กรมพิธีการทูต
6. กรมยุโรป
7. กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
8. กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
9. กรมสารนิเทศ
10. กรมองค์การระหว่างประเทศ
11. กรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้
12. กรมอาเซียน
13. กรมเอเชียตะวันออก

²¹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 12

²² พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 13

14. กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา

4. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การกีฬา การศึกษาด้านกีฬา นันทนาการ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา²³

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้²⁴

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมพลศึกษา
4. กรมการท่องเที่ยว

5. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัว และชุมชน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์²⁵

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้²⁶

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมกิจการเด็กและเยาวชน
4. กรมกิจการผู้สูงอายุ
5. กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
6. กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
7. กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

²³ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 14

²⁴ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 15

²⁵ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 16

²⁶ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 17

6. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัยและการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อให้การพัฒนาประเทศเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม²⁷

สำหรับการจัดระเบียบราชการของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม นั้น พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 17/2 ได้กำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ดังนั้น “พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562” อันเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดระเบียบบริหารราชการของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้กำหนดให้ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้²⁸

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมวิทยาศาสตร์บริการ
4. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
5. สำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ
6. สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นส่วนราชการ

7. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการเกษตรกรรม การจัดหาแหล่งน้ำและพัฒนาระบบชลประทาน ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ส่งเสริมและพัฒนาาระบบสหกรณ์ รวมตลอดทั้งกระบวนการผลิตและสินค้าเกษตรกรรม และราชการอื่นที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์²⁹

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้³⁰

²⁷ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 17/1

²⁸ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2562 มาตรา 8

²⁹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 18

³⁰ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 19

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการข้าว
4. กรมชลประทาน
5. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
6. กรมประมง
7. กรมปศุสัตว์
8. กรมฝนหลวงและการบินเกษตร
9. กรมพัฒนาที่ดิน
10. กรมวิชาการเกษตร
11. กรมส่งเสริมการเกษตร
12. กรมส่งเสริมสหกรณ์
13. กรมหม่อนไหม
14. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
15. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
16. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

8. กระทรวงคมนาคม

กระทรวงคมนาคม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการขนส่ง ธุรกิจการขนส่ง การวางแผนจราจร และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคม และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงคมนาคมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงคมนาคม³¹

กระทรวงคมนาคม มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้³²

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมเจ้าท่า
4. กรมการขนส่งทางบก
5. กรมการขนส่งทางราง
6. กรมท่าอากาศยาน
7. กรมทางหลวง

³¹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 20

³² พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 21

8. กรมทางหลวงชนบท
9. สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร

9. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการวางแผน ส่งเสริม พัฒนา และดำเนินกิจการเกี่ยวกับดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม การอุดมศึกษา การสถิติ และราชการอื่น ตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม³³

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้³⁴

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมอุดมศึกษา
4. สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
5. สำนักงานสถิติแห่งชาติ

10. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการป่าไม้ การสงวนอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม³⁵

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้³⁶

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมควบคุมมลพิษ
4. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
5. กรมทรัพยากรธรณี
6. กรมทรัพยากรน้ำ

³³ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 21/1

³⁴ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 21/2

³⁵ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 22

³⁶ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 23

7. กรมทรัพยากรน้ำบาดาล
8. กรมป่าไม้
9. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม
10. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
11. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

11. กระทรวงพลังงาน

กระทรวงพลังงาน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดหา พัฒนาและบริหารจัดการพลังงาน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพลังงานหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงพลังงาน³⁷

กระทรวงพลังงาน มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้³⁸

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ
4. กรมธุรกิจพลังงาน
5. กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน
6. สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน

12. กระทรวงพาณิชย์

กระทรวงพาณิชย์ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการค้า ธุรกิจบริการ ทรัพย์สินทางปัญญา และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงพาณิชย์หรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงพาณิชย์³⁹

กระทรวงพาณิชย์ มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้⁴⁰

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการค้าต่างประเทศ
4. กรมการค้าภายใน

³⁷ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 26

³⁸ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 27

³⁹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 28

⁴⁰ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 29

5. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ
6. กรมทรัพย์สินทางปัญญา
7. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า
8. กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
9. สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

13. กระทรวงมหาดไทย

กระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบำบัดทุกข์บำรุงสุข การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน การอำนวยความสะดวกของสังคม การส่งเสริมและพัฒนาการเมืองการปกครอง การพัฒนาการบริหารราชการส่วนภูมิภาค การปกครองท้องถิ่น การส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน การทะเบียนราษฎร ความมั่นคงภายใน กิจการสาธารณภัย และการพัฒนาเมือง และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย⁴¹

กระทรวงมหาดไทย มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้⁴²

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการปกครอง
4. กรมการพัฒนาชุมชน
5. กรมที่ดิน
6. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
7. กรมโยธาธิการและผังเมือง
8. กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

14. กระทรวงยุติธรรม

กระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้างและอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงยุติธรรม⁴³

⁴¹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 30

⁴² พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 31

⁴³ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 32

กระทรวงยุติธรรม มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้⁴⁴

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมคุมประพฤติ
4. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
5. กรมบังคับคดี
6. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
7. กรมราชทัณฑ์
8. กรมสอบสวนคดีพิเศษ
9. สำนักงานกิจการยุติธรรม
10. สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

นอกจากนี้ ยังมีส่วนราชการที่อยู่ในบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้แก่

11. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

15. กระทรวงแรงงาน

กระทรวงแรงงาน มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารและคุ้มครองแรงงาน พัฒนาฝีมือแรงงาน ส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กระทรวงแรงงานหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงแรงงาน⁴⁵

กระทรวงแรงงาน มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้⁴⁶

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการจัดหางาน
4. กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
5. กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน
6. สำนักงานประกันสังคม

16. กระทรวงวัฒนธรรม

⁴⁴ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 33

⁴⁵ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 34

⁴⁶ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 35

กระทรวงวัฒนธรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรม และราชการอื่น ตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงวัฒนธรรมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง วัฒนธรรม⁴⁷

กระทรวงวัฒนธรรม มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้⁴⁸

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการศาสนา
4. กรมศิลปากร
5. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม
6. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

17. กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท และการอาชีวศึกษา แต่ไม่รวมถึงการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของ กระทรวงอื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและประสานงานการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา เพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา และราชการอื่นตามที่มี กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของกระทรวงศึกษาธิการหรือส่วนราชการที่ สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ⁴⁹

สำหรับกรจัดระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 41 ได้กำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ดังนั้น “พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546” อันเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดระเบียบ ราชการของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการในส่วนกลางเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สำนักงานปลัดกระทรวง ซึ่งขึ้นตรงต่อการบังคับบัญชาของปลัดกระทรวง และ 2) ส่วนราชการตามการแบ่งส่วนราชการในส่วนกลาง ซึ่งหัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการ

⁴⁷ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 36

⁴⁸ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 37

⁴⁹ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 40

กระทรวงศึกษาธิการ⁵⁰ โดยมีการแบ่งส่วนราชการในส่วนกลางของกระทรวงศึกษาธิการที่หัวหน้าส่วนราชการขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ดังนี้⁵¹

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
4. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

18. กระทรวงสาธารณสุข

กระทรวงสาธารณสุข มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพอนามัย การป้องกันควบคุม และรักษาโรคภัย การฟื้นฟูสมรรถภาพของประชาชน และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุขหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงสาธารณสุข⁵²

กระทรวงสาธารณสุข มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้⁵³

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมการแพทย์
4. กรมควบคุมโรค
5. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
6. กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
7. กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ
8. กรมสุขภาพจิต
9. กรมอนามัย
10. สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

19. กระทรวงอุตสาหกรรม

⁵⁰ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 9

⁵¹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 10

⁵² พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 42

⁵³ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 43

กระทรวงอุตสาหกรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาผู้ประกอบการ และราชการอื่นตามที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอุตสาหกรรมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงอุตสาหกรรม⁵⁴

กระทรวงอุตสาหกรรม มีส่วนราชการ ดังต่อไปนี้⁵⁵

1. สำนักงานรัฐมนตรี
2. สำนักงานปลัดกระทรวง
3. กรมโรงงานอุตสาหกรรม
4. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม
5. กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่
6. สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย
7. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม
8. สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม

4. กรม

โดยทั่วไปแล้ว กรมถือเป็นส่วนราชการของกระทรวงซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้กรมมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการของกระทรวงตามที่กำหนดในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการของกรม หรือตามกฎหมายว่าด้วยอำนาจหน้าที่ของกรมนั้น โดยในแต่ละกรมให้มืออธิบดีคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของกรมให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเป็นไปตามเป้าหมาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวง และในกรณีที่มีกฎหมายอื่นกำหนดอำนาจหน้าที่ของอธิบดีไว้เป็นการเฉพาะ สำหรับการใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวให้คำนึงถึงนโยบายที่คณะรัฐมนตรีแถลงไว้ต่อรัฐสภาหรือที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรืออนุมัติ และนโยบาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงด้วย รวมถึงจะให้มือรองอธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการรองจากอธิบดีและช่วยอธิบดีปฏิบัติราชการก็ได้⁵⁶

ภายในกรม ไม่ว่าจะเป็กรมซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง อาจแบ่งส่วนราชการได้ดังนี้⁵⁷

⁵⁴ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 44

⁵⁵ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 45

⁵⁶ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 32

⁵⁷ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 31

1. สำนักงานเลขานุการกรม
2. กองหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบกอง เว้นแต่บางกรมเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะไม่แยกส่วนราชการตั้งขึ้นเป็นกองก็ได้

กรมใดที่มีความจำเป็น จะแบ่งส่วนราชการโดยให้มีส่วนราชการอื่นก็ได้

สำหรับส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม ซึ่งไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง โดยให้อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี มีดังนี้⁵⁸

1. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกิจการพระพุทธศาสนา ส่งเสริมพัฒนาพระพุทธศาสนา และดูแลรักษาศาสนสมบัติตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ และอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

2. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

3. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการค้นคว้า วิจัย และเผยแพร่ทางวิชาการ และอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

4. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

5. สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ป.ป.ง.) มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

6. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ และอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม จะมีเลขาธิการ ผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าปลัดกระทรวงหรืออธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการนั้นให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และจะให้มีรองเลขาธิการ รองผู้อำนวยการหรือตำแหน่งรองของตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น หรือผู้ช่วยเลขาธิการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการหรือตำแหน่งผู้ช่วยของตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น หรือมีทั้งรองเลขาธิการและผู้ช่วยเลขาธิการ หรือทั้งรองผู้อำนวยการและผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือทั้งตำแหน่งรองและตำแหน่งผู้ช่วยของตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และช่วยปฏิบัติราชการแทนก็ได้⁵⁹

⁵⁸ พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 46

⁵⁹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 36

การจัดตั้ง การรวม การโอนหรือการยุบส่วนราชการที่เป็นกระทรวง ทบวง กรม ให้กระทำ โดย⁶⁰

1. การจัดตั้ง การรวม หรือการโอนส่วนราชการที่เป็นกระทรวง ทบวง กรม ให้ตราเป็นพระราชบัญญัติ
2. การรวมหรือการโอนส่วนราชการที่เป็นกระทรวง ทบวง กรม ไม่ว่าจะมียผลเป็นการจัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่หรือไม่ ถ้าไม่มีการกำหนดตำแหน่งหรืออัตราข้าราชการหรือลูกจ้างเพิ่มขึ้น ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา
3. การเปลี่ยนชื่อส่วนราชการที่เป็นกระทรวง ทบวง กรม ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา
4. การยุบส่วนราชการที่เป็นกระทรวง ทบวง กรม ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา
5. การแบ่งส่วนราชการภายในกรม ให้ออกเป็นกฎกระทรวงและให้ระบุอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการไว้ในกฎกระทรวงด้วย
6. การแบ่งส่วนราชการภายในมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยมหาวิทยาลัยนั้น

5. หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้มีการจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (service delivery unit : SDU) ขึ้นในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เพื่อรับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินการให้บริการบางประเภทแก่ส่วนราชการต้นสังกัดหรือส่วนราชการอื่นใด หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนโดยทั่วไปโดยมีอิสระความคล่องตัวในการบริหารงานได้อย่างเพียงพอต่อการส่งมอบบริการอย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพ โดยคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2547 ได้พิจารณาเห็นชอบในหลักการและให้นำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองปฏิบัติในสำนักศึกษาปณิ กรมธนาภิรักษ์ กองโรงพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และสถาบันส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี สำนักงาน ก.พ.ร. ต่อมา ได้มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ พ.ศ. 2548 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548⁶¹

จากนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 โดยเพิ่มมาตรา 40/1 ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ดังนี้

“มาตรา 40/1 ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการภายในกรม ถ้าการปฏิบัติราชการใดของส่วนราชการนั้นมีลักษณะเป็นงานการให้บริการหรือมีการให้บริการเกี่ยวเนื่องอยู่ด้วย และหากแยกการ

⁶⁰ อ้างแล้วในเชิงอรรถที่ (5), หน้า 129.

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 132-133.

บริหารออกเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษจะบรรลุเป้าหมายตามมาตรา 3/1 ยิ่งขึ้น ส่วนราชการดังกล่าวโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีจะแยกการปฏิบัติราชการในเรื่องนั้นไปจัดตั้งเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ ซึ่งมีใช่เป็นส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจแต่อยู่ในกำกับของส่วนราชการดังกล่าวก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยให้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งการมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทน วิธีการบริหารงาน การดำเนินการด้านทรัพย์สิน การกำกับดูแลสิทธิประโยชน์ของบุคลากรและการยุบเลิกไว้ด้วย

ให้หน่วยบริการรูปแบบพิเศษ มีหน้าที่ปฏิบัติงานให้กับส่วนราชการตามภารกิจที่จัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษนั้นเป็นหลัก และสนับสนุนภารกิจอื่นของส่วนราชการดังกล่าวตามที่ได้รับมอบหมาย และอาจให้บริการแก่ส่วนราชการอื่น หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อภารกิจอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งการจัดตั้ง

ให้รายได้ของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเป็นรายได้ที่ไม่ต้องนำส่งคลังตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณและกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง”

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาของคณะกรรมการการบริหารราชการแผ่นดิน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พบว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารงานของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ พ.ศ. 2548 ได้กำหนดให้หน่วยบริการรูปแบบพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของส่วนราชการและไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล แต่มีอิสระในการบริหารงานจากส่วนราชการเจ้าสังกัด นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวแล้ว พบว่า⁶²

1. หน่วยบริการรูปแบบพิเศษตั้งขึ้นจากการแปลงสภาพงานบริการภายในของส่วนราชการซึ่งไม่สามารถมอบหมายให้ผู้อื่นปฏิบัติแทนได้ออกมาเป็นหน่วยงานที่มีความคล่องตัว คุ่มค่า และลดค่าใช้จ่ายภาครัฐยิ่งขึ้น ส่วนราชการเจ้าสังกัดจำเป็นต้องวางแผนใช้บริการจากหน่วยบริการรูปแบบพิเศษให้มากที่สุดเพื่อให้หน่วยบริการรูปแบบพิเศษใช้กำลังผลิตส่วนใหญ่บริการส่วนราชการเจ้าสังกัดก่อนที่จะไปให้บริการหน่วยงานอื่น

2. หน่วยงานภายในกรมที่นำมาแปลงสภาพเป็นหน่วยบริการรูปแบบพิเศษนั้นเป็นส่วนราชการระดับกองหรือเทียบเท่า ซึ่งไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล

3. สถานะของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ คือเป็นส่วนหนึ่งของส่วนราชการเจ้าสังกัด และหัวหน้าส่วนราชการมีอำนาจควบคุมดูแลหน่วยบริการรูปแบบพิเศษในลักษณะเดียวกับส่วนราชการระดับกอง ส่วนที่ต่างกันระหว่างกองกับหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ คือ ความมีอิสระในการบริหารงาน

⁶² คณะกรรมการการบริหารราชการแผ่นดิน สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. รายงานผลการพิจารณาศึกษาเรื่องข้อเสนอเพื่อพัฒนาการจัดหน่วยงานของภาครัฐในรูปหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ (Service Delivery Unit: SDU). เสนอที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. 24 สิงหาคม 2560, หน้า 32.

จากส่วนราชการเจ้าสังกัด โดยหัวหน้าส่วนราชการต้องดำเนินการในเรื่องต่อไปนีกับหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ ได้แก่

3.1 วางหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้บริการแก่ประชาชนเพื่อมิให้เป็นการแข่งขันกับภาคเอกชน

3.2 วางระเบียบปฏิบัติเฉพาะหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อให้เกิดความคล่องตัว โดยไม่ต้องใช้ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ

3.3 มอบอำนาจทั้งปวงในการดำเนินการที่หน่วยบริการรูปแบบพิเศษรับผิดชอบให้แก่ผู้อำนวยการหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ

3.4 กำกับดูแลให้หน่วยบริการรูปแบบพิเศษทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 เสนอให้ยุบเลิกหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเมื่อหมดความจำเป็น

6. การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทน

เครื่องมือในการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญประการหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องนำมาใช้ในการบริหารงานของภาครัฐ ได้แก่ “การมอบอำนาจ” เนื่องจากปัญหาของระบบราชการที่เป็นมาอย่างยาวนานคือความล่าช้าในการปฏิบัติงานที่ต้องมีขั้นตอนในการดำเนินการตามลำดับชั้นของการบังคับบัญชาสั่งการขึ้นไปเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจเป็นผู้ใช้ดุลพินิจสั่งการที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ราชการต่อไป ซึ่งความล่าช้าจากขั้นตอนดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการประชาชนเป็นอันมาก และทำให้ประชาชนรู้สึกเบื่อหน่ายในการขอรับบริการต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวกฎหมายจึงได้กำหนดให้มีการ “กระจายอำนาจการตัดสินใจ” ของผู้บังคับบัญชาเพื่อมิให้การตัดสินใจทุกเรื่องในทางราชการต้องไปกระจุกตัวอยู่ที่ผู้บังคับบัญชาเพียงผู้เดียวนั่นเอง

การกระจายอำนาจการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา ได้แก่ การมอบอำนาจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินการใด ๆ ซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาตำแหน่งใด ก็ต้องมีการมอบอำนาจการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เหล่านั้นลงไปสู่ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการเรื่องนั้นโดยตรง⁶³ ซึ่งการกระจายอำนาจการตัดสินใจดังกล่าว เรียกว่า “การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทน”

6.1 การมอบอำนาจในการปฏิบัติราชการทั่วไป

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้มีการมอบอำนาจในการปฏิบัติราชการทั่วไปว่า “อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการหรือการดำเนินการอื่นที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือ

⁶³ นันทวัฒน์ บรมานันท์. กฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2553), หน้า 91.

คำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งนั้น หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นมิได้กำหนดเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น หรือมิได้ห้ามเรื่องการมอบอำนาจไว้ ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นอาจมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นในส่วนราชการเดียวกันหรือส่วนราชการอื่น หรือผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา”⁶⁴

สำหรับพระราชกฤษฎีกาที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการมอบอำนาจในการปฏิบัติราชการแทนตามวรรคหนึ่งนี้ อาจกำหนดให้มีการมอบอำนาจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตลอดจนการมอบอำนาจให้ทำนิติกรรมสัญญา ฟ้องคดีและดำเนินคดี หรือกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขในการมอบอำนาจหรือที่ผู้รับมอบอำนาจต้องปฏิบัติก็ได้⁶⁵

6.2 การมอบอำนาจในการอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

สำหรับการมอบอำนาจในการอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะนั้น พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มิให้นำความตามหลักการมอบอำนาจในการปฏิบัติราชการทั่วไปตามมาตรา 38 วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับกับการมอบอำนาจในการอนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องออกใบอนุญาตหรือที่บัญญัติผู้มีอำนาจอนุญาตไว้เป็นการเฉพาะ และให้ดำเนินการดังนี้ “ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับกับอำนาจในการอนุญาตตามกฎหมายที่บัญญัติให้ต้องออกใบอนุญาตหรือที่บัญญัติผู้มีอำนาจอนุญาตไว้เป็นการเฉพาะ ในกรณีเช่นนั้นให้ผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวมีอำนาจมอบอำนาจให้ข้าราชการซึ่งเป็นผู้ได้บังคับบัญชาและผู้ว่าราชการจังหวัดตามที่เห็นสมควร หรือตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ในกรณีมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจมอบอำนาจได้ต่อไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ผู้มอบอำนาจกำหนด”⁶⁶

นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน จะตราพระราชกฤษฎีกา กำหนดรายชื่อกฎหมายที่ผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวอาจมอบอำนาจตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวก็ได้⁶⁷

6.3 วิธีการมอบอำนาจ

⁶⁴ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 38 วรรคหนึ่ง

⁶⁵ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 38 วรรคสอง

⁶⁶ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 38 วรรคสาม

⁶⁷ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 38 วรรคสี่

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้การมอบอำนาจนั้น ให้ทำ “เป็นหนังสือ”⁶⁸

ในการมอบอำนาจ ให้ผู้มอบอำนาจพิจารณาถึงการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ความรวดเร็วในการปฏิบัติราชการ การกระจายความรับผิดชอบตามสภาพของตำแหน่งของผู้รับมอบอำนาจ และผู้รับมอบอำนาจต้องปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบอำนาจตามวัตถุประสงค์ของการมอบอำนาจดังกล่าว และเมื่อได้มอบอำนาจแล้ว ผู้มอบอำนาจมีหน้าที่กำกับดูแลและติดตามผลการปฏิบัติราชการของผู้รับมอบอำนาจ และให้มีอำนาจแนะนำหรือแก้ไขการปฏิบัติราชการของผู้รับมอบอำนาจได้⁶⁹

6.4 การมอบอำนาจช่วง

“การมอบอำนาจช่วง” คือ การที่ผู้รับมอบอำนาจได้มอบอำนาจที่ตนได้รับมานั้นให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นปฏิบัติราชการแทนต่อไป

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดถึงวิธีการมอบอำนาจช่วงไว้ว่า “เมื่อมีการมอบอำนาจแล้ว ผู้รับมอบอำนาจมีหน้าที่ต้องรับมอบอำนาจนั้น โดยผู้มอบอำนาจ จะกำหนดให้ผู้รับมอบอำนาจมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่นปฏิบัติราชการแทนต่อไป โดยจะกำหนดหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการใช้อำนาจนั้นไว้ด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่ในกรณีการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด คณะรัฐมนตรีจะกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องมอบอำนาจต่อไปให้รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัดหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในจังหวัดก็ได้”⁷⁰

7. การรักษาราชการแทน

การรักษาราชการแทน เป็นกรณีที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ราชการได้ อันเนื่องจากสาเหตุ เช่น ผู้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเกษียณอายุราชการ ถึงคราวออกตามวาระหรือกรณีมีตำแหน่งว่างลงและยังไม่มีแต่งตั้งผู้มีอำนาจปฏิบัติหน้าที่ราชการดังกล่าว หรือตาย เจ็บป่วย หรือไปปฏิบัติหน้าที่ราชการนอกหน่วยงานสังกัด เป็นต้น กฎหมายจึงได้มอบอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการของผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ราชการได้นั้นให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่งซึ่งอาจเป็นไปตามตำแหน่งลำดับถัดลงมา เช่น ตำแหน่งรองหรือผู้ช่วย ให้เป็น “ผู้รักษาราชการแทน” ผู้มีอำนาจหน้าที่ซึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ราชการได้ เพื่อให้การดำเนินงานของทางราชการสามารถเป็นไปด้วยความเรียบร้อยต่อเนื่องและไม่สะดุดหยุดลง

⁶⁸ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 38 วรรคห้า

⁶⁹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 40

⁷⁰ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 39

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดถึงหลักเกณฑ์และวิธีการในการรักษาราชการไว้ ดังนี้

1. ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองนายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรองนายกรัฐมนตรีหลายคน ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน⁷¹

2. ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงหลายคน ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้รัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน และให้นำความดังกล่าวมาใช้บังคับแก่รัฐมนตรีว่าการทบวงด้วยโดยอนุโลม⁷²

3. ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการรัฐมนตรี หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีหลายคน ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมอบหมายให้ผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรี ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน และให้นำความดังกล่าวมาใช้บังคับแก่เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการทบวงด้วยโดยอนุโลม⁷³

4. ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองปลัดกระทรวงเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรองปลัดกระทรวงหลายคน ให้นายกรัฐมนตรีสำหรับสำนักนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแต่งตั้งรองปลัดกระทรวงคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้นายกรัฐมนตรีสำหรับสำนักนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่าเป็นผู้รักษาราชการแทน นอกจากนี้ ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ปลัดกระทรวงจะแต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าเป็นผู้รักษาราชการแทนก็ได้⁷⁴ และ

⁷¹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 41

⁷² พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 42

⁷³ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 43

⁷⁴ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 44

ให้นำความดังกล่าวมาใช้บังคับแก่กรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งปลัดทรวงหรือรองปลัดทรวงด้วยโดยอนุโลม⁷⁵

5. ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองอธิบดีเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรองอธิบดีหลายคน ให้ปลัดกระทรวงแต่งตั้งรองอธิบดีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการในกรมซึ่งดำรงตำแหน่งเทียบเท่ารองอธิบดี หรือข้าราชการตั้งแต่ตำแหน่งหัวหน้ากองหรือเทียบเท่าขึ้นไปคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน แต่ถ้านายกรัฐมนตรีสำหรับสำนักนายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเห็นสมควรเพื่อความเหมาะสมแก่การรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในกรม นั้น นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงจะแต่งตั้งข้าราชการคนใดคนหนึ่งซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิบดีหรือเทียบเท่า เป็นผู้รักษาราชการแทนก็ได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดี หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ อธิบดีจะแต่งตั้งข้าราชการในกรมซึ่งดำรงตำแหน่งเทียบเท่ารองอธิบดี หรือข้าราชการตั้งแต่ตำแหน่งหัวหน้ากองหรือเทียบเท่าขึ้นไปเป็นผู้รักษาราชการแทนก็ได้ และให้นำความดังกล่าวมาใช้บังคับแก่กรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ รองเลขาธิการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าปลัดกระทรวงหรืออธิบดี ในส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น และมีฐานะเป็นกรมด้วยโดยอนุโลม⁷⁶

6. ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งเลขานุการกรมหรือหัวหน้าส่วนราชการ หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมคนหนึ่งซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากองหรือเทียบเท่า เป็นผู้รักษาราชการแทน และให้นำความดังกล่าวมาใช้บังคับแก่ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมด้วยโดยอนุโลม⁷⁷

การรักษาราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการข้างต้นดังกล่าวจะไม่ใช้บังคับแก่ราชการในกระทรวงที่เกี่ยวกับทหาร⁷⁸

การเป็นผู้รักษาราชการแทนตามที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติไว้ นี้ จะไม่กระทบกระเทือนถึงอำนาจนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีเจ้าสังกัด ปลัดกระทรวง หรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าปลัดกระทรวง ปลัดทรวง อธิบดีหรือผู้ดำรงตำแหน่งเทียบเท่าอธิบดี ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาที่จะแต่งตั้งข้าราชการอื่นเป็นผู้รักษาราชการแทนตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมาย

⁷⁵ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 45

⁷⁶ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 46

⁷⁷ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 47

⁷⁸ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 50

และในกรณีที่มีการแต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนแล้ว ให้ผู้ดำรงตำแหน่งรองหรือผู้ช่วยพ้นจากความเป็นผู้รักษาราชการแทนนับแต่เวลาที่ผู้ได้รับแต่งตั้งเข้ารับหน้าที่⁷⁹

ให้ผู้รักษาราชการแทนมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ “ผู้ซึ่งตนแทน” และในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งใดหรือผู้รักษาราชการแทนผู้ดำรงตำแหน่งนั้นมอบหมายหรือมอบอำนาจให้ผู้ดำรงตำแหน่งอื่น “ปฏิบัติราชการแทน” ให้ผู้ปฏิบัติราชการแทนมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับ “ผู้ซึ่งมอบหมายหรือมอบอำนาจ” นอกจากนี้ ในกรณีที่มีกฎหมายอื่นแต่งตั้งให้ผู้ดำรงตำแหน่งใดเป็นกรรมการหรือให้มีอำนาจหน้าที่อย่างใด ให้ผู้รักษาราชการแทนหรือผู้ปฏิบัติราชการแทนมีอำนาจหน้าที่เป็นกรรมการหรือมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งนั้นในการรักษาราชการแทนหรือปฏิบัติราชการแทนด้วยแล้วแต่กรณี⁸⁰

บทสรุป

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้การจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางของไทยนั้นให้จัดตั้งขึ้นเป็นกระทรวง ทบวง กรม หรือราชการส่วนกลางที่มีชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเทียบเท่ากระทรวงหรือมีฐานะเป็นกรม โดยให้สำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงเป็นหน่วยงานทางปกครองที่มีอำนาจบังคับบัญชาสูงสุดและขึ้นตรงต่อคณะรัฐมนตรี ภายในสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงกำหนดให้มีส่วนราชการที่เป็นกรมหรือมีฐานะเป็นกรม ซึ่งถือเป็นการแบ่งส่วนราชการภายในตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ของสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวง นอกจากนี้ เพื่อให้การดำเนินการตามภารกิจบางประเภทของส่วนราชการเป็นไปด้วยความอิสระและคล่องตัว ส่วนราชการอาจจัดตั้งหน่วยบริการรูปแบบพิเศษเพื่อจัดทำบริการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งและตามภารกิจของส่วนราชการด้วยก็ได้

เครื่องมือในการบริหารราชการแผ่นดินที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่การมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนและการรักษาราชการแทน โดยการมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนถือเป็นการแบ่งเบาการใช้อำนาจดุลพินิจของผู้ซึ่งมีอำนาจตามที่กฎหมายกำหนดไปให้แก่ผู้ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนเป็นผู้ใช้อำนาจดุลพินิจนั้นแทน โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินการของส่วนราชการเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ซึ่งการมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนนั้นกฎหมายกำหนดให้กระทำเป็นหนังสือ ในส่วนของการรักษาราชการแทนจะเป็นกรณีที่ผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติราชการตามที่กฎหมายกำหนดนั้นไม่อยู่หรืออยู่แต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ กฎหมายจึงได้กำหนด

⁷⁹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 49

⁸⁰ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 มาตรา 48

หลักเกณฑ์และวิธีการในการรักษาราชการแทนผู้มีอำนาจหน้าที่ไว้โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปได้อย่างต่อเนื่องไม่ขาดช่วงและไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อประชาชนและสังคม

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายแนวความคิดว่าด้วยหลักการรวมอำนาจ มาให้เข้าใจ
2. จงอธิบายว่าพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลางเป็นกี่ประเภท มีอะไรบ้าง
3. จงอธิบายว่าสำนักนายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่อย่างไร และกฎหมายกำหนดให้มีส่วนราชการภายใต้สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีประการใด
4. จงอธิบายว่าปัจจุบันได้มีการจัดตั้งกระทรวงขึ้นในประเทศไทยทั้งหมดกี่กระทรวง มีอะไรบ้าง
5. จงยกตัวอย่างอำนาจหน้าที่ของกระทรวงตามที่กฎหมายกำหนดอย่างน้อย 3 กระทรวง มาอธิบายให้เข้าใจ
6. จงอธิบายสรุปวิธีการในการจัดตั้ง การรวม การโอนหรือการยุบส่วนราชการที่เป็นกระทรวง ทบวง หรือกรม มาให้เข้าใจ
7. จงอธิบายสรุปรูปแบบของหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ มาให้เข้าใจ
8. จงอธิบายสรุปหลักเกณฑ์ของการมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทน มาให้เข้าใจ
9. จงอธิบายสรุปหลักเกณฑ์และวิธีการในการรักษาราชการแทนตามที่กฎหมายกำหนด มาให้เข้าใจ